

Нормативне закріплення прав батьків на виховання дитини

*Жура О. М., студентка групи Ю-05 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Баранова А. В., викладач кафедри права СумДУ*

Діти, безумовно, є найбільш незахищеною та вразливою частиною населення. Вони повністю залежать від дорослих. Діти так само, як і дорослі, стають жертвами фізичного, сексуального й психологічного насильства.

Насильство над дітьми – це проблема, що викликає серйозну стурбованість суспільства. Насильство над дітьми – широке поняття, яке включає різні види поведінки батьків та опікунів, інших родичів, учителів, вихователів, будь – яких осіб, які старші або сильніші. Жорстоке поводження з дітьми і зневага їх інтересів можуть мати різні види і форми, але їх наслідок завжди наносить: серйозний збиток для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини, нерідко – загрозу її життю або навіть смерті.

Найважливішим серед батьківських прав та обов'язків є право батьків на виховання дитини. Водночас здійснення цього права є і обов'язком батьків. Виховання — це тривалий процес впливу на дитину. Він передбачає як здійснення батьками цілеспрямованих дій, спрямованих на досягнення певного результату, так і несвідомий вплив на дитину, який відбувається постійно у процесі їх спілкування.

Зміст права на виховання у законі не визначено. Адже законодавство не може детально регулювати процес виховання. У Сімейному кодексі України визначається загальне коло обов'язків батьків щодо дитини. Вони мають піклуватися про здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток дитини, забезпечувати здобуття нею освіти тощо. Питання ж про те, як треба виконувати ці обов'язки, які форми і методи виховання застосовувати, мають вирішувати самі батьки [3]. Як наслідок таких широких прав по вихованню дитини – це сім'ї з авторитарним стилем виховання, де батьки вважають, що дитина повинна мати місце в домашньому господарстві, але ніколи їх не чують, дуже мало надається значенню заохочувальному діалогу. Батьки встановлюють суворі правила і стандарти, яких діти повинні дотримуватися, в разі не дотримання вони будуть суворо покаранні за відхилення.

Право фізичної особи на особисту недоторканність закріплено в ряді міжнародних нормативно-правових актів, зокрема, ст. 5 Загальної декларації прав людини, ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, ст. 3 Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини.

Право на особисту недоторканність включає право на тілесну та психічну недоторканність. Коментована стаття Цивільного кодексу України розкриває зміст лише тілесної недоторканності. Фізична особа не може бути піддана катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню.

Окремого регулювання отримало право дитини на особисту недоторканність. Фізичне покарання батьками (усиновлювачами), опікунами, піклувальниками, вихователями малолітніх, неповнолітніх дітей та підопічних не допускається [2]. У разі жорстокої аморальної поведінки фізичних осіб щодо неповнолітніх дітей, інших осіб, що є в безпорадному стані, застосовуються заходи, встановлені цим Кодексом та іншим законом. Заборона фізичного покарання дітей закріплена також в ч. 7 ст. 150 Сімейного кодексу України та ст. 10 Закону України від 26 квітня 2001 року «Про охорону дитинства».

Відповідно до Конвенції про права дитини, діти визнаються об'єктом особливого захисту та турботи [1]. Почастішали випадки ухилення від обов'язків і зловживання правами по вихованню, утриманню і нормальному розвитку дітей, а також мають місце факти жорстокого поводження батьків та осіб, що їх замінюють, з ними. Всі ці випадки є наслідком вибору батьками методів виховання дитини та неможливості втручання держави в особисте життя сім'ї.

Застосування тілесних покарань порушує цілу низку прав дитини, які закріплені в Конвенції ООН про права дитини та підтверджені в Конституції України та Законі України «Про охорону дитинства»:

- право на рівний захист перед законом;
- право не піддаватися жорстокому ставленню;
- право на життя та фізичну недоторканність;

- право на найвищі стандарти фізичного та психічного здоров'я та інші [4].

Практично всі діти, які є жертвами жорстокого поводження і зневажливого ставлення, пережили психічну травму, внаслідок чого вони розвиваються далі з певними особистісними, емоційними і поведінковими особливостями, негативно спливаючими на їх подальше життя. Але законодавство не містить процесуальних норм, які давали можливість застосовувати проголошені матеріальні норми захисту прав дитини, так це тут суперечать принципу захисту прав дитини та принципу невтручання у внутрішні справи родини. Тільки жорстокі випадки потрапляють в коло уваги правоохоронних органів.

Література:

1. Про права дитини: Конвенція ООН// ратифікована Постановою ВР. – 1991. – N 789-ХІІ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Амірова Ю. В. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html>
3. Багач Е. М. , Білоусов Ю. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар, 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://all-books.biz/semeynoe-pravo_uchebnik/stattya-150-obovyazki-batkiv-schodo-vihovannya.html
4. Левченко К. Б. Тілесні покарання дітей: ефективний засіб виховання чи порушення прав дитини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_news_list_show_79.html

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 177-179.